

A SCUD-B HADMŰVELETI-HARCÁSZATI RAKÉTA-RENDSZER ÉS MEGSEMISÍTÉSE

Horváth László¹

A logisztikával foglalkozó cikkeket olvasva nem vagy csak a periférián foglalkoznak az eszközök ún. életgörbéjének kivonás utáni természetes állapotával, a megsemmisítéssel. Azzal a területtel, amely nem kevésbé költségigényes és az integrált technikai szolgálati ágak összehangolt tevékenységét igényli, a komplex technikai eszközök esetében.

A közeljövőben a nagyszámú technikai eszköz kivonása és selejtítése miatt aktuális problémaként fog jelentkezni a gazdaságos megsemmisítés kérdése.

E területre kívánom ráirányítani a figyelmet a *SCUD-B hadműveleti-harcászati rakétarendszer megsemmisítése* kapcsán.

A megsemmisítés ténye aktuálissá tette a SCUD-B hadműveleti-harcászati rakétarendszerrel kapcsolatban több cikk megjelentetését, *(véleményem szerint a cikkekben számos pontatlanság található)*.

A SCUD-B(9K72) hadműveleti-harcászati rakétarendszer több országban még a jelen időszakban is rendszeresítve van, mint hatékony csapásmérő eszköz.

Mindezekért célszerűnek tartom a rakétarendszerről **egy rövid pontos ismertetőt adni**, melyre az MH FVTSZF-ség anyagnemfelelősi jogköre is úgy érzem szakmailag kötelez.

A 9K72 rakétarendszerbe tartozó rakéták és földi berendezések a valamikori Szovjetunióból kerültek beszerzésre.

---

1 Horváth László mk. ezredes, MH Fegyverzettechnikai Szolgálatfőnökség, Rakéta- és lokátor-technikai osztályvezető (szolgálatfőnök helyettes)

A rendszer alkalmazásához szükséges, egyes nem rakétatechnikai eszközök (rakéta üzemanyag, meteorológiai rádiólokátor állomás, topogodéziai bemérő gépkocsi, javítóműhely felszerelések) ugyancsak a Szovjetunióból, míg más eszközök (híradó, vegyvédelmi eszközök, gépjárművek) az illetékes szakszolgálatok útján kerültek biztosításra a csapatok részére.

Mivel a SCUD-B rendszer a korábban, *1962-ben rendszerbeállított 8K11-es hasonló rendeltetésű rendszert váltotta, ezért a 9K72-es rendszer bevezetése* a rakétatechnikával felszerelt csapatok alapvető szervezeteiben nem eredményezett változást.

Az alkalmazási helyek szempontjából a valamikori 5. Hadsereg Rakétadandárát, az MH Mozgó Rakétatechnikai Bázist (MN MRTB), az MN Fegyverzettechnikai Szolgálatfőnökség alárendeltségében lévő önálló szállító osztályát (ÖSZO), a 4.sz. löszerraktárt (4.LÖR), valamint az MN Üzemanyag Ellátó Központ rakéta üzemanyag szállító csoportját kell megemlíteni.

A rakétarendszerüzemeltetési feltételeinek a megteremtése 1972. évben történt meg.

A rakétarendszer szükséges eszközei zömében 1973. évben érkeztek a Magyar Néphadseregbe.

A kiképzés megfelelő színvonalának elérése után 1974. május hónapban a Rakétadandár és az MN MRTB a Szovjetunió Állami lőterén, éles rakétaindítással összekötött harcászati gyakorlat keretében végrehajtotta az első 8K14 típusú rakéták indítását.

A sikeres éleslövészettel a 9K72 hadműveleti harcászati rakétatechnikával felszerelt rakéta- és rakétatechnikai csapatokat hadrafoghatóvá minősítették és 1974. július 1-től a hadműveleti szolgálatot a SCUD-B rakétarendszerrel látták el.

A SCUD-B rendszer 8K14 típ. rakétákkal történő ellátása során az 5. Hadsereg Rakétadandár, az MN MRTB és az ÖSZO *1-1 javadalmaszást mennyiségű rakétával lett ellátva.*

Kilenc indítóállvány, negyvennégy rakéta, ötvenhét gyakorlófej és a komplexum kiszolgáló elemei alkották a hadműveleti szolgálat technikai elemeit.

Rendkívül nagy jelentősége volt a 8K14 típusú rakéta indításhoz történő előkészítésének, ugyanis a teljes előkészítés 4-5 órát vett igénybe.

A hordozórakéták töltéshez előkészített állapotban való tárolásával az előkészítési idő 50 %-kal csökkent.

A lőelemek számításához a *PU-1* típusú vezetési pont lett rendszeresítve, mely az RMSZ típusú meteorológiai lokátorok mérése alapján meteorológiai adatokat is figyelembe vett.

A 8K14 típusú rakéta indítása függőleges helyzetből történt, majd néhány másodperc után egy 45°-os röppályára állt rá, melynek:

- aktív szakaszán a hajtómű működött és a lősíkban való tartást az önirányzó rendszer végezte;

- a passzív szakaszon a rakéta tehetetlenségénél fogva ballisztikus pályán repült kikapcsolt hajtóművel.

A rakétarendszer modernizálásáról és javításáról

1979-80-as években a *9P117M1* indítóállványokon és a *8G17M1* oxidálóanyagotöltő gépkocsikon, valamint a *9G29* hajtóanyagotöltő gépkocsikon olyan átalakítás lett végrehajtva, melynek eredményeként a *8K14* típusú rakéta alapüzemanyag komponensekkel történő feltöltése az indítóállványon is végrehajthatóvá vált. Így tovább csökkent az előkészítési idő.

1975-ben a *9F21MA* fejrész szállító gépkocsik át lettek alakítva különböző típusú fejrészek szállítására, így úynvezetett univerzális fejrész szállító kocsikká váltak.

1976-79. évben a *8G33U* kompresszor állomások lecserélésre kerültek *UKSZ-400V-131* típusúra, mely minden időjárási viszonyok mellett biztosította a megfelelő harmatpontú, nagynyomású levegőt.

1975-80. évben modernizált mosó-semlegesítő gépkocsik lettek rendszeresítve a korábbi ZIL típusok helyett.

A rakétarendszer eszközeinek tervszerű-megelőző javítása a MH Katonai Javító Üzemben és a KGST keretén belüli szakosodásnak megfelelő külföldi katonai javítóüzemekben történt.

1991. február 6-án a HM döntésének értelmében a **SCUD-B rendszer kivonásra került a MH hadrendjéből.**

1992-re a hordozórakéták szétszerelésre **kerültek.**

Az önerőből hazai bázison történő megsemmisítés lehetősége adott volt, hiszen az anyagnemfelelős MH FVTSZF-ség megteremtette ennek feltételét a rendszerből történő kivonással párhuzamosan.

1993. februárjában Camberrában a rakétatechnikai ellenőrzési rendszer (MTCR) együttműködő országai közé **hazánkat azzal a feltétellel vették fel, hogy a SCUD-B rakétáinkat a lehető legrövidebb időn belül megsemmisítjük.**

Az időközben megszületett politikai döntés értelmében a SCUD-B hadműveleti-harcászati rakétarendszer eleminek robbantásos megsemmisítésére került sor 1995. május 29-én Táborfalva helyőrségben.

Az eszközök robbantással történő megsemmisítésre a következő berendezések lettek kijelölve:

- 7 db 9P 117 típ. indítóállvány;
- 7 db 9G 30 típ. oxidálóanyag töltő gépjármű;
- 3 db PU-1 vezetési pont;
- 5 db 9V41M ellenőrző gépjármű;
- 5 db 2V11M ellenőrző gépjármű;
- 57 db gyakorló fejrész, illetve oktató metszet;
- a szétszerelt rakéták stabilizátorai és farok részei.

A megsemmisítés a hazai és külföldi politikai és katonai személyiségek, valamint sajtónyilvánosság előtt, amerikai robbantó szakemberek bevonásával történt.

A megsemmisítéssel kapcsolatos feladatok megszervezése, irányítása, folyamatos ellenőrzése és a végrehajtás segítése érdekében operatív csoport működött az MH ATFCSF közvetlen alárendeltségében.

Az operatív csoport tagjait a megsemmisítés végrehajtásában, illetve a feltételek biztosításában érintett csoport és szolgálatfőnökségek (főnökségek) állományából jelölték ki.

A robbantásos megsemmisítésre kijelölt berendezések és elemek technikai előkészítésére - szétszerelésére, szállítására a helyszínen történő elhelyezésre, a megközelítési utak és a terep járhatóvá tételére, a robbantási hely és a megfigyelőpont előkészítésére és berendezésére, az egészségügyi - vegyvédelmi és híradó biztosításra, valamint a megsemmisítés után a terület eredeti helyzetének visszaállítására, tisztítására **feladatterv készült.**

Az indítóállványokból és a töltő gépkocsikból az MH-ban továbbra is használható főegységeket és alkatrészeket az MH Szárazföldi Csatatok Parancsnoksága által kirendelt gépjármű-javító csoportok – az MH Páncélos és Gépjárműtechnikai Ellátó Központ (MH PCGTEK) az MH Szabolcs Fegyverzettechnikai Ellátó Központ (MH Szabolcs FVTEK) és a HM ARZENÁL Elektromechanikai Részvénytársaság (MH ARZENÁL EM Rt.) szakembereivel együttműködve szakharcászati gyakorlat egybekötve kiszerezték és visszavételezték.

Az MH PCGTEK igényének megfelelően a megsemmisítendő berendezésekből főegységek és alkatrészek lettek kiszerveelve (motorok, kompresszorok, tírsztoros gyújtóegységek, kipufogócsövek, műszerfalak, kezek, kormányművek).

A kiszereelt egységek és alkatrészek felülvizsgálata és tartalékba helyezése az illetés szakszolgálatok intézkedései alapján az ellátó központoknál megtörtént.

Az MH Szabolcs FVTEK még az eszközök kiszállítása előtt 366 db különböző méretű mérőműszert szerelt ki és vételezett vissza, továbbá mint-

egy **150 kg** egyéb központi készletbe nem vonható, de javításhoz felhasználható alkatrész került kitermelésre.

A műszaki, híradó és az egészségügyi biztosítás szervezett, a mindenkori helyzethez igazodó volt.

Az MH Műszaki Főnökség intézkedése alapján a megsemmisítés színhelyére vezető utak járhatóvá tételét és a megfigyelőpont közötti földmunkákat a kijelölt MH 37. II. Rákóczi Ferenc pontonos hídászszred állománya végezte.

A SENTEX típusú robbanó anyagot – a Katonai Biztonsági Hivatal külön instrukciója alapján – fokozott biztonsági intézkedésekkel és kiegészítő kísérő őrséggel biztosítottuk a megsemmisítés színhelyére, napi adagokban.

A hírtechnikai biztosítást, valamint a terület hangosítását a HVK Híradó és Informatikai Csoportfőnök intézkedése alapján az MH Főhírközpont biztosította.

Az elrendelt különleges egészségügyi biztosítást az MH Egészségügyi Csoportfőnök intézkedése alapján a Budai Honvéd Kórház roham mentőkocsija, a Honvéd Repülőorvosi vizsgáló és Kutató Intézet, valamint az MH Vitéz Hány L. vegyes repülőosztály kutató mentő helikoptere végezte. Ezt megelőzően széleskörű adatgyűjtés, információ bekérés folyt a megjelenő vendégek speciális egészségügyi állapotával kapcsolatban.

Az amerikai specialisták által alkalmazott módszerekről, munkafogásokról szakmai érdeklődésre számot tartó video film készült, melyet az MII LEK feldolgoz.

A helyszínen maradt roncsok szerződés alapján értékesítésre kerültek.

Az MH Gazdálkodási Hivatal megbízási szerződése alapján a HM ARZENÁL EM Rt.-t bízta meg az MH tulajdonát képező roncsok értékesítésével (MH: 70 % - HM ARZENÁL EM Rt. 30 % részesedéssel).

A megsemmisítést követően megkezdődött a terület eredeti helyzetének visszaállítása.

Az amerikai fél szerződés szerint csak a megsemmisítés közvetlen költségeit fedezi, mely összeg 5 MFT volt.

Mindezen feladatok végrehajtását MH parancsnoki, illetve MH Anyagi-Technikai Főcsoportfőnöki intézkedésben volt szükséges meghatározni az intézkedési jogkörök átfedése, valamint a feladatok sokrétűsége miatt.

Az előkészítést és a végrehajtást a különböző szakszolgálatok és a mindenoldalú biztosítást végző szervek összehangolt tevékenységével lehetett eredményesen és költségkímélően megoldani. A megsemmisítés mintegy 2 MFT-jába került a Magyar Honvédségnek.

A módszerében is előremutató robbantásos megsemmisítés gyakorlati példát adott a különböző tárcák és szervek közötti együttműködésre is, ugyanakkor rámutatott a kivont technikai eszközök fizikai megsemmisítésének és az ezzel kapcsolatos szervező munkának a fontosságára.

A robbantásos roncsolás és égés következtében **a SCUD-B hadműveleti-harcászati rakétarendszer helyrehozhatatlan károsodást szenvedett, megsemmisült.**

A rakétarendszer hatástalanított (az elektromos vezérlő és hidraulika rendszer működésképtelen) két indítóállványa **1992. decemberében átadásra került a Hadtörténeli Múzeumnak**, melyek jelenleg a Múzeum Ladányi úti telepén vannak tárolva az érdeklődők és az utókor számára.